

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
Кузьменко Оксани Володимирівни
на дисертацію Зубка Артема Олександровича на тему:
«Адміністративно-правовий статус Департаменту міжнародних
спорів Міністерства юстиції України», поданої на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 –
адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність обраної теми дисертації. Як показують результати власного соціологічного опитування здобувача, більшість громадян України (86%) не достатньо обізнані щодо напрямків діяльності Департаменту міжнародних спорів Міністерства юстиції України та, як наслідок, не уявляють яким чином здійснюється процес реалізації адміністративної діяльності публічної адміністрації в сфері захисту та відстоювання інтересів держави у спрах зарубіжного характеру, хоч і розуміють її позитивне значення для країни в цілому.

Про уповноваженого суб'єкта по здійсненню такої діяльності теж відомо досить мало. Причинами такого стану речей можна вважати щонайменше декілька. По-перше, даний різновид адміністративної діяльності публічної адміністрації є досить специфічним, оскільки передбачає врегулювання особливого предметного поля. Як вдало відмічає здобувач, Департамент не займається вирішенням міжнародних спорів, оскільки до сфери його відання віднесені питання урегулювання спорів, що мають зарубіжний характер, однак усі процедурні етапи його врегулювання здійснюються нормами національного законодавства. Існує чітка межа міжнародної та адміністративної діяльності, де міжнародна забезпечується нормами адміністративного права у сфері її реалізації на території України.

Тобто матеріальні норми міжнародного права забезпечуються всередині країни нормами адміністративного права. Однак врегулювання приватноправових відносин також не відноситься до сфери повноважень Департаменту.

По-друге, розголошення окремих відомостей про стан здійснення такої діяльності є протиправним та передбачає застосування примусових заходів впливу (як приклад, Директор Департаменту здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства з питань охорони державної таємниці за напрямками діяльності Департаменту, особисто опрацьовує та забезпечує виконання документів, які містять інформацію, віднесену до державної таємниці).

По-третє, саме на Міністерство юстиції України покладається обов'язок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України, однак, фактично, виконанням займається його підрозділ, який в юридичному сенсі не є самостійним публічним органом влади.

Таким чином, актуальність дослідження адміністративно-правового статусу Департаменту міжнародних спорів Міністерства юстиції України обумовлена низкою об'єктивних чинників, що в сукупності дозволяють стверджувати про унікальність та суспільну необхідність комплексного монографічного дослідження заявленої проблематики, в тому числі з метою інформування населення про стан та перспективи представництва інтересів України на міжнародній арені під час вирішення спорів з іноземним суб'єктом.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформованих у дисертації Зубко А.О. забезпечується, в першу чергу, вдалим використанням відомих наукових методів обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій, які корелюються із визначеною метою та сформульованими завданнями. Їх

використання базується на основі діалектичного методу наукового пізнання та системному підході, що дозволило дослідити проблему комплексно із врахуванням чинників, що впливають на зміст досліджуваних явищ. Автором вивчені та критично аналізуються відомі досягнення і теоретичні положення інших дослідників з питань, що прямо чи побічно стосуються заявленої проблематики.

Вдало сформовано об'єкт дослідження, який, на думку автора, є суспільними відносинами, що виникають у сфері реалізації адміністративної діяльності Департаменту, тоді як предмет дослідження - адміністративно-правовий статус Департаменту у системі Міністерства юстиції України.

Структура дисертації є логічною, відповідає меті і завданням дисертаційного дослідження, що забезпечує її цілісність. Їй притаманний належний рівень наукової новизни і кожен з трьох розділів дисертації містить саме такі положення. А тому, є сенс стверджувати, що підняті дисертантом питання є теоретично і практично важливими, перспективними для дослідження.

Достовірність зазначених у роботі положень, висновків та рекомендацій підтверджується їх апробацією у відкритому друці, обговоренням на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід» (18–19 листопада 2016 р.), «Роль права та закону в громадянському суспільстві» (10–11 лютого 2017 р.), «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (19–20 січня 2018 р.).

Наукове та практичне значення роботи. Наукове та практичне значення дисертації полягає у наведенні нового вирішення наукового завдання щодо адміністративно-правового статусу Департаменту, викладенню найбільш важливих наукових та практичних результатів, визначенню наукової проблеми, для розв'язання якої можуть бути застосовані результати дослідження.

Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції впроваджено та надалі може бути використано в:

- науково-дослідній сфері – для подальшого теоретичного розроблення питань адміністративно-правового статусу Департаменту;
- правотворчій сфері – щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері адміністративно-правового статусу Департаменту;
- правозастосовній діяльності – використання одержаних результатів підвищило ефективність адміністративної діяльності Департаменту;
- навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право України», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій.

Новизна положень, які виносяться на захист полягає в тому, що дисертація є першим монографічним дослідженням у вітчизняній правовій літературі, присвяченим аналізу адміністративно-правового статусу Департаменту. У результаті дослідження сформовано низку висновків, рекомендацій і пропозицій, відмінних від раніше одержаних результатів.

Автором сформульовано та обґрунтовано низку концептуальних положень, які мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення. До числа яких можна віднести такі:

- надання авторського визначення категорії «спір зарубіжного характеру» під яким розуміється конфлікт заінтересованих органів та організацій України з іноземним суб'єктом, що полягає у пред'явленні позову до закордонного юрисдикційного органу з метою його урегулювання;
- тезис здобувача про необхідність урегулювання питання надання послуг, оскільки експортування як вид адміністративної діяльності Департаменту фактично є послугою, яку він надає заінтересованим особам, однак у спеціальному законодавстві надання послуг цим суб'єктом не передбачено;
- розкриття елементів адміністративно-правового статусу аналізованого Департаменту через призму широкого розуміння, а саме з їх поділом на класи

або групи, зокрема: а) змістовні елементи, тобто ті, що розкривають його особливості: завдання, функції, характер взаємозв'язків з іншими органами та місце Департаменту як складової частини Міністерства юстиції України в системі органів влади та суспільстві, його адміністративна діяльність та механізм її безпосередньої реалізації; б) структурні елементи, які є базовими щодо виокремлення його з-поміж інших суб'єктів публічного адміністрування, оскільки опосередковують і породжують виникнення різномірних адміністративно-правових відносин, які, у свою чергу, є основою адміністративно-правового регулювання. Зокрема, це адміністративні обов'язки та права Департаменту; в) динамічні елементи, до яких віднесено адміністративну відповідальність аналізованого суб'єкта;

- понятійні та класифікаційні чинники адміністративних обов'язків та прав Департаменту з акцентуванням уваги на окрему їх групу – договірні, які зумовлені необхідністю якісного захисту та представництва інтересів України закордоном висококваліфікованими юристами з метою запобігання завданню державі збитків;

- положення про те, що службові, зокрема посадові, особи Департаменту є потенційними суб'єктами правопорушень законодавства щодо: запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (стаття 166-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), а також у сфері законодавства про закупівлі (стаття 164-14 КУпАП); законодавства з фінансових питань (стаття 164-2 КУпАП) та бюджетного законодавства (стаття 164-12 КУпАП); порядку формування та застосування цін і тарифів (стаття 165-2 КУпАП); неподання або несвоєчасного подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) (стаття 163-2 КУпАП); порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (стаття 172-4 КУпАП); порушення встановлених законом обмежень щодо одержання

дарунка (пожертви) (стаття 172-5 КУпАП); порушення вимог фінансового контролю (стаття 172-6 КУпАП); порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів (стаття 172-7 КУпАП); незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (стаття 172-8 КУпАП); невжиття заходів щодо протидії корупції (стаття 172-9 КУпАП).

Окремої позитивної оцінки заслуговує думка автора щодо необхідності законодавчо закріпити не тільки стимулювання працівників Департаменту шляхом заохочення преміюванням чи отримання інших нагород (наприклад, подяк), а й урахування їх особистісних інтересів та бажаних кар'єрних спрямувань з метою як отримання позитивних зрушень у діяльності Департаменту загалом, так і отримання задоволення від виконаної роботи окремим співробітником. Також у спеціалізованому законодавстві має бути чітко передбачено стиль управління персоналом Департаменту. Здобувач вважає, що така норма має бути вказана у посадовій інструкції директора Департаменту.

Робота має й інші позитивні аргументації, тези, рекомендації, сформовані якісно нові конструкції в аналізованій ним сфері.

Отже, вищенаведене свідчить про високий рівень обізнаності здобувача проблематикою наукового дослідження та методологічними навиками її здійснення.

Дискусійні положення і зауваження по дисертації.

Незважаючи на досить високий теоретичний рівень виконаного дослідження та його практичну спрямування, робота містить деякі дискусійні чи критичні зауваження:

1. У формулюванні наукової новизни отриманих результатів (С. 28) дисертант визначає, що основними функціями адміністративної діяльності Департаменту є представництво інтересів держави, координація, планування та надання специфічної адміністративної послуги експертування як сервісної діяльності щодо проведення відповідних експертиз відповідності. Однак, на

С. 39 дисертант зазначає, що основними різновидами адміністративної діяльності Департаменту є: представництво, координація, планування, експертування та нормотворення.

Вимагає уточнення з боку дисертанта розбіжність у формулюванні змістовного наповнення вказаних тверджень.

2. На С. 40 автор наводить розуміння категорії «представництво інтересів держави» як різновиду адміністративної діяльності уповноваженого органу здійснювати захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, охорону землі як національного багатства, захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання всіма доступними формами та методами реалізації. Хотілося б почути позицію здобувача, яким чином описується ця категорія через засади адміністративного процесу?

3. Не дивлячись на надання попередньо схвальної оцінки про поділ елементів адміністративно-правового статусу аналізованого Департаменту на класи або групи, хотілось би почути уточнення, що розуміє автор під категорією «динамічні елементи»?

4. В дисертації, в тому числі і на С. 81, досить часто визначається місце і роль Департаменту як структурного підрозділу Міністерства юстиції України. Виникає питання, чи дійсно зазначений суб'єкт може претендувати на окремий правовий та зокрема адміністративно-правовий статус?

5. На С.С. 114-116 перерахована компетенція різних посадових осіб Департаменту, при чому їх критичний аналіз здійснюється поверхнево. Бажано було б проаналізувати її детальніше, зазначити хоча б невеликий обсяг теоретичного матеріалу з даного питання.

6. На С. 130 автор згадує судову практику, однак конкретних прикладів не наводить. Бажано було навести такі приклади, завдяки чому дисертація була б краще підтримана з практичної точки зору.

Слід підкреслити, що зазначені зауваження хоча й мають місце у дисертації, але суттєво не впливають на загальний належний її рівень, а також теоретичну та практичну цінність, на рівень наукової новизни її результатів.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України.

Результати дисертаційного дослідження повною мірою відображені в достатній кількості наукових статей, оприлюднених у фахових виданнях, а їх зміст відповідає тексту дисертації.

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог, а їх зміст відповідає один одному.

Загалом можна стверджувати, що в дисертації **А.О. Зубко** отримані нові результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу щодо адміністративно-правового статусу Департаменту, викладено найбільш важливі наукові та практичні результати, визначено наукові проблеми, для розв'язання яких можуть бути застосовані результати дослідження.

Підсумовуючи, слід зазначити, що дисертація «Адміністративно-правовий статус Департаменту міжнародних спорів Міністерства юстиції України», відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Зубко Артем Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри теорії та історії права
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
доктор юридичних наук, професор

Кузьменко О.В.